

Ahmet Haşim ve eserleri

Son zamanlarda onun hakkında yazılan yazılar yıllar geçtikçe edebiyatımızda sağlam bir temel üstünde yerleştiğini gösteriyor

Yazan: Halit Fahri Ozansoy

Son zamanlarda Ahmed Haşim hakkında yazılan yazılar, bu şairin, nasıl, günler, haftalar ve yıllar geçtikçe daha sağlam bir temel üstünde edebiyatımızda yerleştiğini gösteriyor. Bu hafta bunun için ben de bu büyük şairimiz üstünde düşünmek istiyorum.

Önce şu hakikati belirtmek lâzım: Ahmed Haşim, bütün edebî nesillerimiz içinde öz şiiire sonunda en fazla yaklaşan büyük ruh şairi oldu. Bunun için halk edebiyatımızda Yunus Emre Divan edebiyatımızda Fuzuli ne ise, teceddüd edebiyatımızda da Ahmed Haşim odur. Oynadığı rol, ancak, ötekilerin kendi san'at zaviyeleri içinde bıraktıkları ses ve izle mukayese edilebilir.

Halk edebiyatı muhakkak ki konu bakımından da, hayat ve tabiat bakımından da Divan edebiyatından üstün bir hakikate kavuşmuştur. Maddeyi eritirken ruha, ruha dalarken de maddeye omuz silmiş değildir. Nice tekke şairlerinin gurbet duygularını terennüm ederken gösterdikleri acı hayat bağlılığı bunu ispat edebilir. Fakat halk edebiyatı bütün reel hayallerle ve hatıralarile de ancak o nev'in kendi saz şairleri elinde güzeldir. Bugün yapılan taklitleri hiçbir zaman onların samimiliğine varamaz.

Divan edebiyatı ise, müthiş fertçilliği içinde cemiyete baktığı zamanlar belki yüksek sesler de çıkarabilmişti, Baki'nin Kanuniye mersiyesinde bütün devrinin uğultusunu, Ruhi'nin terkip bendindeki mürai dindarlara hücumunda psikolojik zaafalarını buluyoruz, fakat hepsi o kadar... Ne onlar, ne o yolda kendileri gibi bazan cemiyete bir tenkid nazarı fırlatabilenler, nihayet birkaç manzûmenin daha ilerisine gidemiyorlardı. Divan edebiyatının aşkı nasıl hakiki aşk değil, etten kemikten uzak, fakat tam mânasile ruh olayım derken muhakkak tasavvufun çemberine takılıp sürüklenen bir duygu ise, bu edebiyatın şairleri, ihtirası da ancak Maverada bulabiliyorlar, bu yüzden tabiatı da ancak bir pastiş, bir nazire halinde hep aynı sekiller, formüllerle gösteriyorlardı. Bu, tam mânasile beşerî bir edebiyat olamıyordu, sadece çok kuvvetli lirik bir heyecandı, ancak bu lirizm, gönül çarpıntılarının en yüksek derecesini vabdet-i vücut sistemine varmadan veremiyordu. O zaman da, tabiatile, ver yüzünden ve hakiki insandan uzaklaşıyordu.

Teceddüd edebiyatı içinde yalnız bir isim üzerinde bir an durabiliriz: Abdülhak Hâmid. O, bize, her şeyden evvel ihtirası, insan ihtirasını getirdi ve bazıları ne derse desin, garpli hangi müellifin izlerini onda bulurlar sa bulsunlar, ister Shakespeare'den ister Corneille'den ilham alsın, trajedi nev'ini tek başına o büyük adam yarattı. Yalnız, ah yalnız, o lisan meselesi!... Bu hususta, Hâmid, öyle sanırım ki Tevfik Fikret kadar bahtiyar değildir.

Bununla beraber, Hâmidin âlemi de Hâmidane bir âlemdir... Fikret, tabiatı, hemen hemen hiç değiştirmeden bize verdi. Bu, belki en şairane görüş değildi, fakat en tabii görüştü. Hâmidde ise, en küçük bir tepe, üstünde kartallar uçan bir Himalaya gibidir. Amma o, romantik bir şairdi, başka türlü de olamazdı.

Neticede ne oluyor? Şu oluyor ki, Ahmed Haşime gelinceye kadar, şairin kendi yarattığı âlem, muhteşem mısraların uğultusu kulaklarımızdan uzaklaşınca bizim için bir müphemiyet manzarası alıyor. Böyle orijinal ve unutamıyacağımız bir âlem var mıdır, bunu düşünemiyoruz bile... Fakat Haşim'de öyle mi? Hani mısralarını hatırlamasak farzedelim unutsak bile, hayalleri ile çizdiği yepyeni kâinatın içinde o levhaları her an hatırlayoruz:

Ufukta çember-i ferran-ı âba yaslanmış

Ufukta çünkü tecelli-i mâh eder suyu nûs!

Ondan evvel, hangi şair, bir ay doğuşunu, gölde bir med ve cezir saatini bu kadar kuvvetle yaratabilmiştir?

Haşimin dünyası da, «Göl saatleri»ndeki dünyası da, belki tamamile kendisinin değildir, belki Fransız ve Belçikalı simbolist şairlerden çok tesirler getirmiştir, fakat herhalde İran edebiyatından bin bir nakışla aynı güllün tasvirini getiren en muhteşem divan şairleri kadar değil...

Büyük Belçikalı şair ve tiyatro müellifi Maurice Maeterlinck: «Şair, her günkü hayata, şairlerin sırrı olan ne olduğu bilinmez bir şey katar ve birdenbire, mucizeli büyüklüğünün, meçhul kuvvetlere itaatının, onlarla sonu gelmez münasebetlerinin ve haşmetli sefaletin içinde görünür» diyor.

Ahmed Haşim de iste budur. Şiirimize bir bakışta ne olduğu anlaşılabilir, yepyeni bir usare vermiştir. mucizeli bir büyüklükle görünmüştür, meçhul kuvvetlere boyun eyerken de:

Korkarım kendi hayâlâtımdan

Sanki kandır, sakağında akıyor..

diye dehsetle haykırmasını bilmiş kendi ürperisini bize getirmiştir. Sorra o haşmetli sefaletin manzarasını bazan hafif, bazan gürleyen mısralarla tespit eden de odur. Bu bakımdan diyebilirim ki, insan oğlunun en büyük sefaleti, ölümün veya ölüm düşüncesinin karşısında duyduğu o ölümden de dehsetli azaptır. Bu mefhumu Makber'den sonra cild cild eserlerle Hâmid bile tüketemedi, fakat Ahmed Haşim, bir iki şiirinde, diyebilirim ki bu konunun, bu ebedî muhteşem sefalet konusunun, insan ruhundaki bu ebedî korkunç muammanın en derin ve değişik seslerini verebildi. İşte o Başım şiirindeki Haşim! İşte bir başka şiirinde «Kahr Şinasi»na tırmanan Haşim:

Firaz-ı zirve-i Sina-yı kahra yükselerek oradan

Oradan düşmek, ölmek istiyorum,

Cevf-i yesaşına-yı husrana.

Kanlı bir gömlek

Gibi hâra-yı şemsi arkamdan

Tutup sürüklüyerek..

Bağrında kanlar akarak, inleye inleye çarmıhına tırmanan İsa gibi, Haşimin de tırmandığı «mezar-ı zirve-i Sina-yı kahr» onun hem hayatının hem şiirinin, bence, ilk göze çarpan sembolüdür. Sembolik şair, sembolünü etinde, kemiğinde duyuyordu.

Hâmidin kasırgaları, yıldırımları varsa, Haşimin yok mu? Nedir o, rüzgâr şiirinin harika uğultusu ve ne kıyamet manzarası! Hangi şair, bütün hisleri ile ürpermedikçe bu mısraların azamet ve dehşetini yaratabilir:

(Devamı 6 ncı sayfada)

